PREŽÍT

NA STUDIÍCH

SOUBORNÉ VYDÁNÍ

GALÉN

Galén

Jan Jícha

PREVÍT NA STUDIÍCH

Všechna práva vyhrazena.
Tato publikace ani žádná její část nesmějí být reprodukovány, uchovávány v rešeršním systému nebo přenášeny jakýmkoli způsobem (včetně mechanického, elektronického, fotografického či jiného záznamu) bez písemného souhlasu nakladatelství.

© Jan Jícha, 2014
Illustrations © Ondřej Pfeiffer, 2014
© Galén, 2014

ISBN 978-80-7492-135-3 (PDF)
ISBN 978-80-7492-136-0 (PDF pro čtečky)

PREVÍT NA VYSOKÉ

ANEB JAK VYSTUDOVAT, A NEZBLBNOUT

Petrovi a Daně

Outer Ear
Middle Ear
Helix
Fossa triangularis
Cyma antihelicis
Scapha
Cymba conchae
Cavum conchae
Antihelix
Tragus
Cartilage
Lobulus auriculae
Crus helicis
Crus helicis
Lobulus auriculae
Antitragus
Tragus
Cavum conchae
Cymba conchae
Crus antihelicis
Fossa navicularis

PŘEDSLOV

Nepřišel jsem nikdy na to, v čem se liší předmluva od doslovu, co má být v té a co v onom. Snad akorát v detektivkách patří jméno vraha výhradně na konec. Prokřížil jsem tedy oba názvy a tohle vyšlo. Pan Suchý si před léty pěstoval křížením svatební konilišku a byl zklamán, když mu vyšel pampeklec. Mně je to jedno. Co není tady, bude na konci a naopak.

Pro začátek jen tolik: Většina kapitol této knihy vznikla během vysokoškolního vyučování. Nedivte se, jestli to na nich bude znát.

Na tohle místo patří taky poděkování. Děkuji tedy všem, kteří se nějak podílejí na prznění naší mateřštiny, a nutí mě tak o ní přemýšlet, a děkuji také různým svým učitelům a učitelkám, kteří mi ve svých hodinách velkoryse poskytli prostor k tvorbě. Bez jejich přispění by tato knížka nikdy nevznikla, protože by mě vůbec nenapadlo ji psát.

Je to skvělé, když vržen do zubů popraviště zařveš: Pijte kakao od firmy Van Houten!

Majakovskij

KAPITOLA PRVNÍ

Hup!

Pod nohama mi vrzl štěrk perónu. Vrzl. Místo hádek o odškodnění za nucené práce v rajchu bych prosadil jednoduchý kolektivní trest. Každý Němec musí třikrát za sebou bez chyby vyslovit vrzl. A jsme si kvit. A každý Švéd dvakrát a nemusejí nám vracet ty obrazy. A Francouzi a Angličani taky, za Mnichov, a Američani za všechny ty seriály (kdyby na nás byli radši svrhli další náklad mandelinek!). A Rusové… za všechno. Celému světu bychom se mohli pomstít za veškeré křivdy jediným slůvkem vrzl. Štěrk vrzl. Možná by stačilo tuhle větu před všemi těmi cizinci jen hodně nahlas vyslovit a hned by si řekli: To je ale mocný národ, tihle Češi, když vládnou takovými hrůznými zaklínadly!

Štěrk, škvára, šotolina. Nevím, jak moc se od sebe liší, podle jména ani ne, ale štěrkem štěrkoval silnici cestář, když ho viděla paní v zlatém kočáře, práce je vážně ta poslední šanc, jak sehnat škváru, tak proč ztrácet glanc, a šotolinu znám jen jako silniční povrch na rallye. Takže tam rozdíl bude.

Jdu po peróně a pečlivě překračuji pomyslné čáry, které vedou napříč ze spár mezi kolejnicemi. Šlápnout na takovou čáru by se mohlo šeredně nevyplatit, to vím už od malička. Jde nás podél kolejí víc, a když nás vlak dojíždí, radši houká. Snažím se ho napodobit tak dokonale, aby můj hlas v jeho houkání úplně zanikl. Doma s vysavačem se mi to daří, s mašinou ne.

Nechám přejet vlak. Přejet může být samo nebo s něčím. Vlak přejel. Vlak přejel Petra. Zkratkou v křoví se deru na ulici. Je to zkratka nečistá, bahnitá (tedy plná bahna, na rozdíl od bahnivá, tedy libující si v bahnění, buď ve významu „rochnění v blátě“, nebo v odborném smyslu „vrhání mláďat“, to ale jenom u ovcí) a počůraná od českých pánů, kteří tudy chodí z nádražní restaurace nebo naopak na vlak a vědí, že vlakové hajzlíky jsou nechutné a špatně se do nich strefuje. Předvedl mi to jeden spolužák, když mě překvapil ve škole u mušle, popadl mě za bedra, zvolal: „Víš, jak se chčije ve vlaku?“ a prudce zatřásl. Pitomeček. Úplně jsem to tam zamokřil. Já sám tu taky někdy čůrám, když jdu na vlak, ale nevím, jestli by nebylo lepší psát to s čárkou. Krátké čurat mi připadá, jako by se ten člověk bál.

Obcházím přejezd a rád bych věděl jaký. Myslel jsem donedávna, že železniční, ale chyba mostku! V nádražní vitrínce se u jedné fotky píše: Vlak tenaten na silničním přejezdu tamatam. Asi tedy jde o to, jestli je ten, kdo přejíždí, řidič nebo mašinfíra, přejezd se jmenuje vždycky podle toho, po čem dotyčný nejede.

Na ulici čekají lidi na autobusy. Čekají na autobus by znamenalo prostě jen druh čekání, jako třeba čekají vsedě nebo čekají, frfňajíce, ale já chci množnými autobusy zdůraznit, že jich tu jezdí víc a různí lidé nejspíš čekají na různá čísla (to je metonymie, abych nemusel pořád opakovat autobusy).

Ze stánku voní kebab. Z toho slova mám úplně husí kůži. Kebab. Ten daleký původ, ta ohromná moc někdejší osmanské říše mě naplňují takovou úctou, že si ani netroufám vyslovit na konci p. To radši použiju nějaký jiný pád než první a béčko zůstane béčkem i při méně pečlivé výslovnosti. Taky musím zjistit, proč mají některé kebabárny na cedulích napsáno Doner Kebab. Je ten Doner snad něco jako Donald, totiž Mek? To je zajímavá představa – tisíce stánků s drcenými ovcemi po celém světě a v ohromném paláci v Ankaře tlustý bohatý McDoner zabalený v rounech všech ovec, co kdy snědl.

Před metrem si každý bere Metro a úplně mu stačí jediné velké písmeno, aby bylo jasné, že jde o noviny, a nikoli o populární cukrovinku z Michelských pekáren. Pokud vůbec někoho

napadne o tom přemýšlet. Zrovna včera se mě Číča ptala, jaký je větný člen vůbec. Málem jsem z toho neusnul. S Metrem se tahat nebudu, stačí jít po levé straně a nakukovat stojícím přes rameno (hle, mnoha stojícím přes jediné rameno, v zásadě se totiž jedná o druh činnosti, a ne o různé druhy ramen). Než dojdu dolů, mám složenou pestrou mozaiku z titulků na prvních dvou stránkách. Dál se nikdo na schodech nedostane, leda ti, co čtou z celých novin jenom Garfielda. Až k takovému plýtvání vede, že je Metro zadarmo. Někdy si ho beru taky, ale to jenom když mě čeká nudná výuka. Dneska však budu mít program bohatý. Musím se podívat, jak je to s tím vůbecem, co znamená předpona Gar- ve slově Garfield, odkud pochází mozaika a jak to, že není spisovné plejtvání, když je spisovný plejtvák.

„Ukončete prosím výstup a nástup, dveře se zavírají." Tahle věta by se dala zařadit do světové pokladnice citátů vedle „cogito ergo sum" a „mnoga ljeta živijó". Umí ji kdekdo, Finové, Němci, každý, kdo nějaký čas pobyl v Praze. Já jsem si taky pamatoval londýnské motto „mind the gap" nebo italské železniční zaříkadlo „non aprire prima che il treno sia fermo" dávno předtím, než jsem zjistil, co znamenají. Civilizované úrovně dosáhla ta naše podzemní hláška po sametové revoluci, když ji nově nahráli příjemným holčičím hlasem a přidali prosím.

„Příští stanice – Staroměstská." Ta pauza po stanici rozhodně znamená pomlčku. „Stanice Malostranská je z technických důvodů uzavřena. Vlak stanicí projíždí." Nevím proč, ale kdykoli tohle slyším, napadne mě, že by to mělo znít „vlak je stanicí projížděn". Vyhlášky a hlásání trpí na trpnost a to, jakými tropy nás kolikrát ti troupi trápí, je utrpení.

Slyšel jsem, že dveře metra se otvírají nějakým hejbletem u řidiče, kdykoli se mu zachce, že by to tedy šlo i za jízdy anebo na druhé straně. Zajímalo by mě, jestli by se ta cestující biomasa udržela koherentní, nebo jestli by krajní byli obětováni. A jaká by to byla hrozná škoda, kdyby se v plné rychlosti otevřely dveře vagónu naloženého křížalami!

Malostranská už byla námi projeta, proudem jsem byl vnesen na eskalátor. Stoupám si přesně na mezeru, protože až se jednotlivé schody výškově rozrůzní, budu viset patami v luftě,

což je celkem dobrá kratochvíle, když se mi nechce šlapat nahoru. Ale na Míráku je to docela fuška, schody jsou tam dlouhé jak páteční dopoledne.

Na ulici vybíhám, protože mě nic lepšího nenapadá. Hop, hop, hlavně nešlápnout na modré i bílé dlaždičky současně, naštěstí je na obou barvách dost místa. Posledních schodů je sedm, takže je nemůžu brát důsledně po dvou, věším se na dveře, táhnu. Mohla by na nich viset cedule „Osobám pod 60 kg vstup možen pouze v doprovodu osob nad 60 kg včetně“, protože jsou těžké jako kráva. Nebo jak jak.

Uff. Jsem na fakultě.

KAPITOLA DRUHÁ

Staroslověnština je konzerva zastaralého typu, moc na ni nepasují současné otvíráky. To, co si dovolil i dovolili Cyril s Metodějem, by už teď nikomu neprošlo. Łysohorský je v pánu i se svým polopolským newspeakem, což je archaismus, dnes bychom řekli v pánovi. A esperanto je taky na vymření, rozhodně podle toho pravidla, že jazyk je mrtvý, když umře poslední člověk, který mluví jenom tímto jazykem. V tomhle smyslu pan Zamenhof stvořil mrtvolu hned od počátku. A nevynalezl k ní šém. Mrtvola nechodila, jenom se nějakou dobu kutálela a teď už je skoro dole.

Ale staroslověnština ne. Postavili ji, rozhýbali a ona jim žila. A dokonce invenčně – zrušila jeden starý indoevropský slovesný rod. To je pecka, prý tam byl rod činný, trpný a nějaký mezi, obojaký. Taková slovesa říkají, že někdo vykonává děj a tento se mu zpětně vrací. Úžasné! Napadlo mě jenom jedno: házet bumerangem. Akorát že podmětem nesmím být já. Když jsem zkoušel házet bumerangem, zpětný návrat se nikdy nedostavil, naopak ten klacek zůstal vždycky ležet na druhé straně hřiště. Takže takové obojetné sloveso by nejspíš mohlo být „házet bumerangem, když se to umí“. Případně věta „Petr hází bumerangem“ je čistě činná za předpokladu, že Petr je stejné dřevo jako já, kdežto „Australský domorodec hází bumerangem“ je rodově obojetná, protože takový Aboridžinec to umí, takže obojetnost platí zase jedině tehdy, pokud hází bumerangem pro zábavu. Když ho totiž užívá k lovu, obvykle se strefí a návrat je pak již

známkou neuvěřitelného mistrovství. Asi ale budou existovat i jiná obojetná slovesa než házet bumerangem, protože rodilý staroindoevropský mluvčí se s rodilým australským domorodcem nesetkal. Jiná věc je, jestli je pravda, že bumerang pochází z Holandska.

Přemýšlím, proč mám vlastně tak chladný vztah k Holandsku. Je to rozhodně nespravedlivé a hned se to pokusím napravit. Do velkého sešitu s obálkou nadepsanou Staroslověnština píšu dvě kolonky přímo pod veliký ozdobný nadpis Slovesný rod, který jsem si tam vymaloval během první půlhodiny semináře. Jedna kolonka se jmenuje „dobrého dalo", druhá „špatného dalo či vzalo", myšleno Holandsko. A v prvním sloupci okamžitě naskakuje položka čokoládové nudličky Van Houten. Víc nic. To je opravdu slabota. Kakao? Čaj? To všecko jenom přivezli. A „nizozemské cigarety" taky neměly s vlastí pana Brajgla nic společného, za války se tak prý říkalo vajglům sbíraným ze země. Ale přece něco, slovo polder je od Holanďanů. Nebýt jich, tak ani nevíme, jak pojmenovat „hrázemi obehnanou a vysušenou plochu šelfového moře u nizozemského pobřeží". Jenže to je právě ono – u nizozemského pobřeží! Nebýt Nizozemců, nikdo by šelfové moře u jejich pobřeží nevysušoval. Prostě když sis to vynalezl, tak si to taky pojmenuj.

Kdyby v Holandsku bydleli řekněme Němci, určitě by se nebrodili šelfem s šutry v nůších a neplácali by se s hrázemi. Jak známo, poldery slouží k iluzi většího území Nizozemského království. A proč by se Němci namáhali zvětšovat své už tak obrovské území nějakým trdlováním v holínkách? Časem si musím sestavit podobnou tabulku pro Německo, tam asi zaplním obě kolonky. Ale Holandsko? Hnědé čokoládové nudličky, jak se jimi posypávají dorty, a polder. Dvě věci, pokud nepočítám bílé čokoládové nudličky Van Houten na posypání dortů za samostatnou položku. Dvě dobré věci k žádné špatné. A jestli vynalezli i bumerang, jak jsem někde slyšel, bude to už tři nula a já svůj chladný vztah k Holandsku budu muset přehodnotit na kladný.

Na chviličku se vracím do přítomnosti, staroslověnský slovesný rod stále plní ústa paní učitelky i sešity mých aktivních spolužaček. Mezirodým slovesem bývalo prý mýt se, protože

člověk se jednak myje a jednak je pak učiněn čistým nebo co. Jednak – jednak. Druhak se mi taky líbí, od koho to mám? Vždycky je hezčí dvojčlenná spojka z různých slov než ze stejných. Jednak – druhak. Ještě by šlo třeťak a čtvrťak, ale co dál: Paťak? Musím se zasmát a paní učitelka se na mě nakvásle podívá.

„Co vám na tom připadá k smíchu?"

Tuhle otázku mám rád. Každý učitel, i ti inteligentní a se spoustou titulů, se dokážou zeptat leda tak na to, co člověku přijde na probírané látce směšného, když je přitom očividné, že se smích rozhodně nevztahuje k vykládanému tématu. Mrknu k sousedce, která využívá pauzy a poprvé za celou hodinu stíhá dopsat všechno, co paní učitelka řekla. Teď se zrovna jednalo o porcování staroslověnských sloves na kořeny a kmenotvorné přípony, takže je jasné, že tomu jsem se smát nemohl. Mám se přiznat ke svému novotvaru paťak? Myslím, že by se nikdo nezasmál. Kašlu na to.

„Ne, nic", zabrumlám a horlivě vylepšuju své kaligrafické dílo Slovesný rod. Paní učitelka navazuje, sousedka několikrát sevře a rozevře pěst, chápe se pera a už je zase o půl věty pozadu. Do konce semináře má co dohánět.

Paťak. Kolik znám vlastně slov končících na –ťak? Žádné. Všechna jsou s dlouhým á. Foťák, puťák. Blaťák, ten rybník ze Čtyřlístku. I ten sýr, blaťácké zlato, jsem dřív vždycky vztahoval právě k tomuhle komiksovému rybníku… Božínku, sýr! Eidam, gouda! Čtyři nula plus nejistý bumerang. A to určitě neznám všechny holandské sýry. A holandské malířství – já bloud, vždyť toho je, čím mi Holanďani vylepšili život! Jak by asi chutnal eidam opečený na pánvi doměkka a posypaný čokoládovými nudličkami Van Houten? A existuje nějaké jídlo, které by se jmenovalo holandské? Jako třeba anglická slanina, španělský ptáček nebo švédský ocelot. A proč my říkáme vlašský salát a sami Italové ruský salát? Musím zjistit, jak je to rusky. A kolik jídel mají města! Boloňské špagety, frankfurtské párky, segedínský guláš, bruselská krajta… Nenapadá mě nic amsterdamského ani holandského. Ani staroslověnského…

To nám dneska ta staroslověnština utekla. S potěšením zavírám o něco ilustrovanější sešit. Výklad skončil, spolužačky ještě

dopisují. Zajímalo by mě, o čem bych přemýšlel, kdybych chodil na seminář nizozemštiny. Možná že o tom, co jedli mniši v Sázavském klášteře, když si zrovna nelámali hlavu i hlavy nad hlaholickými klikyháky.

KAPITOLA TŘETÍ

Večer se jedu zdokonalit v plavání, protože mi při úvodním plaveckém testu řekli, že plavu nedokonale. Nemůžu za to. Když měli snahu naučit mě jako dítě plavat, bál jsem se, a později už jsem byl samouk. Dlouho mi vadilo, že není žádný plavecký styl, při kterém by se smělo mít nohy na dně.

Dala by se na plavecké styly uplatnit definice jazykového stylu? Styl je soubor faktorů, jež uživatel vybírá a kombinuje za účelem dosažení určitého cíle nebo vyvolání dojmu. To je moje vlastní definice, která se hodí pro obojí. Pokud chci někoho pádně urazit, spíš než „jsi neobyčejný hlupák" řeknu „běž se poradit s nějakým menším kreténem", a zrovna tak se nebudu vysilovat motýlkem a foukáním skrz šnorchl, nýbrž poplavu prsa s hlavou vztyčenou, je-li mým cílem překonat přehradu a nezacákat si přitom brýle.

Seminář plavební stylistiky se koná na druhém konci Prahy, cesta trvá tři čtvrtě hodiny a ta zastávka se jmenuje Taškent. Autobus tam jede mezi paneláky i skrz rozsáhlé pustiny, takže mi to jméno připadá jako metafora, pojmenování na základě podobnosti. Naopak pro obyvatele Hostivaře to nejspíš není nic než jméno. Kdo ví, jestli vůbec vědí, že Taškent je nějaké město. Je správně Hostivařák, nebo Hostivařan? Hostisvařák, haha. Bubák, tuplák, pařan, krajan… Netrap se tím, já sám v tom systému nenalézám.

Studentů je na jeden bazén moc, takže každá fakulta má přidělen některý den. Dnes mají nárok filozofové a matfyzáci, což

smícháno v chlorném nálevu vytváří působitou suspenzi. Pokud si dobře pamatuju, že suspenze je pevnina s kapalinou. Chemie mě bavila naposledy na základce, kdy paní učitelka pro naše potěšení ještě občas něco zapálila nebo vyšuměla. Na gymplu už jenom poučky a čísla. Aspoň že máme tak báječné chemické názvosloví. Zvláště obdivuji Presslovy přípony. Žáci dodnes užívají Presslov- přípon-. Petr zná i přípony Presslov-ch přátel. Navštívil- nás Presslov- přátelé i se svým- příponam-. Presslov- přátelé pozoroval- orl- a sokol-, kteř- krouž-l- nad pol-.

Při jedné z méně hořlavých a méně šumivých hodin chemie jsem si sestavil soubor přídavných jmen s Presslovými příponami, který ale lépe než názvy prvků vyjadřoval můj vztah k předmětu. Schválně jestli si ještě vzpomenu: hnusný, sliznatý, nemytý, píčitý, zmatečný, kazový, nejistý… nejistý… Nemůžu si vzpomenout na –ičelý. Poničelý? Nalíčelý? Fuj. Aspoň mám o čem přemýšlet ve vodě.

Do bazénu skáču po zralé úvaze šipkou. Ušetři mi to trápení s osmělováním a možná to kladně zapůsobí na paní tělocvikářku, která sama sice do vody neleze, ale nemá to ani zapotřebí, protože ideální plavecký styl má nastudovaný a na jejím rozhodnutí je, zda dostanu zápočet, tedy zda budu po semestru uznán dostatečně zdokonaleným. Dnes před sebou po hladině strkáme umělohmotnou destičku, to není nijak vysilující, a tak můžu uvažovat, jestli když umělohmotný znamená z umělé hmoty, je taky samotné hmotný jen z hmoty.

Na konci bazénu čekáme na opozdilce, kteří asi dostali těžší destičky, anebo jsou ještě méně dokonalými plavci než já. „Jsou méně dokonalí“ je trochu moc silné, je v tom komplexní soud a odsouzení bez možnosti odvolání, kdežto „jsou méně dokonalými plavci“ snad ještě nabízí trochu dobré vůle, ještě se dá něco zlepšovat. Lidé dobré vůle – lidé mající dobrou vůli. Člověk mdlého rozumu – člověk mající mdlý rozum. Petr mdlého rozumu – lze pouze v případě, kdy ve skupině myslivých Petrů je jeden mdlého rozumu. Člověk mála peněz – nelze vůbec. Druhý pád je použitelný jen u tělesné či duševní vlastnosti, která s nositelem bytostně souvisí a odlišuje ho od ostatních. Ban-

ka mála peněz. A musí to být, jak se zdá, živá bytost. Země mnoha jmen. Teď jsem z toho jelen.

Vezu svou destičku zpět. Pěkně zvolna, pokojně, není spěch. Pokoj lidem dobré vůle. Jsou-li člověku dostatečně volné kalhoty, měl by mu být přidělen aspoň pokoj, když už ne byt. No to je opravdu vtipné, to jsem se předvedl. Asi mě oblbuje chlór v plicích a v žaludku. Pokoj má přece kupu významů – mír, místnost… Pokoj by mohl souviset taky s kojit. Potah – prostředek k tahání, pokoj – prostředek ke kojení, tedy kojná nebo prso. To asi ne. Popěvek – zazpívání drobného rozsahu, pokoj – nevelké kojení, příjemný zážitek z kojení (na obou stranách?). Ehm… Posyp – materiál k posypání (například čokoládové nudličky Van Houten), pokoj – materiál ke kojení, mateřské mléko. Velmi divné. Anebo podle vzoru aftertaste (chuť, co zůstane v ústech po pozření pokrmu) a posguerra (poválečné období): pokoj – blažený pocit po kojení, způsoben nasycením. Anebo pokoj – pozice při kojení podle postoj. Koukám, že už mi to nějak příliš myslí, měl bych jít ten chlór vydýchat.

Vracím destičku na břeh, jsem o tři čtvrtě hodiny dokonalejší, čeká mě sauna a rekapitulace, co dobrého jsme dostali od Finů, pak procházka zpět na Taškent, protože jde o autobusovou zastávku, a nemůžu tedy říct do Taškentu. Jako velkou osobní prohru beru to, že jsem nepřišel na žádné solidně odpudivé přídavné jméno s příponou –ičelý. Spát budu u babičky, tedy nejen v její blízkosti, ale v jejím bytě. A u dědečka.

KAPITOLA ČTVRTÁ

Úvod do nauky o literatuře je odpoledne, ne po ránu. Odpoledne je úvod do nauky o literatuře, a nikoli seminář polštiny. Úvod do nauky o literatuře odpoledne je, a tedy neodpadá. Stále stejná slova, hrstka slov, a pokaždé úplně jiný význam, s každým slovem navíc exponenciální zvýšení počtu kombinací, nekonečná variabilita. Jako lego. Geniální stavebnice vynalezená národem s nejprimitivnějším z indoevropských jazyků. Němčina osekaná o pádové koncovky a pár dalších jevů, to je dánština. Nauč se německy, pak z toho polovičku zapomeň, trochu jinak nakruť hubu a umíš dánsky. A takový národ dá světu nejúžasnější hračku, zázrak kombinatoriky, sen každého tvořivého dítěte civilizovaného světa.

Nejprv si dítě duplo, do tří let. Spíš jenom chrastítka než stavebnice, dohromady se to moc spojovat nedá, a když už se to spojí, nedává to smysl. Jako řeč dítěte toho věku. Žvatlání a výkřiky. Chrastění. Kombinační možnosti výrazně omezené. S přibývajícími roky stavitelů přibývá stavebních dílů a počtu kombinací. Vznikají docela pěkné stavbičky, které jsou svými autory už docela pěkně pojmenovávány. A tak jako robátku začíná záležet na tom, aby stavělo čím dál hezčí a větší díla, i jeho žvatlání odráží touhu po zvláštnosti a výjimečnosti – slyšíme rýmy, záměrné šišlání a všechny odposlouchané vrstvy jazyka od knižního po sprosťárny. Nejnovější vývojová fáze lega je stejně nehezká jako současný jazyk, když podlehne týmž trendům. Už se nestaví domečky a lodě, ale roboti, hvězdní váleční-

ci, kosmické stanice a napůl živí pejsci ovládaní přes internet. Žádná krása to tedy není, ale svůj účel – ukojení technických tužeb dítěte up-to-date – to plní stejně jako všechny ty staropramenextraligy a oznámení o povolení umožnění oholení. A tohle všechno, celý mnohovrstevný model světa zobrazovaného řečí, vynalezli Dánové, dětinský, tvarohový národ, jehož jazyk stejně jako jeho krajina nepřekračuje horizont všeobjímající plochosti.

Úvod do nauky o literatuře je tu od toho, aby nám objasnil, že kniha je v podstatě jen pobočný produkt, jakýsi zvulgarizovaný materiální odraz gigantického procesu tvorby, psaní, studia, textové přípravy, korektur, vydavatelské strategie, tisku, distribuce a odborné kritiky, a jací jsme to mouli, když začínáme četbu knížky první stránkou, a nikoli tiráží. Pan učitel, mistr republiky v pečlivém čtení, nás učí, jak na to, abychom si knížku co nejvíc užili. Mám pocit, že jsem až dosud byl obětí vlastní katastrofální nevědomosti, když jsem četl zcela nevědecká vydání literárních děl, bez poznámkového aparátu a bez aparátů vůbec; bez těch závěrečných traktátů, v nichž si editor vylévá srdíčko, kolik musel autorovi zmenšit velkých a zvětšit malých písmen, přidat čárek a učesad ostavců. pešlibá txtoví pčiprva Jepr o výs lednáý odjem nesmírěn ůdlewžitrá_.

Hodinu po hodině se mi otvírají oči, procitám a vidím nové perspektivy svého čtenářství: Až zase budu mít chuť na dobrodružství, vytáhnu z knihovničky Hochy od Bobří řeky, položím si je k posteli a poběžím do Klementina, abych tam v klidu mihotavých lampiček a prašných lavic prostudoval základní příručky o literatuře pro mládež, některá výraznější díla z této oblasti (Broučky, Dášeňku, Lovce mamutů…), životopis a bibliografii Jaroslava Foglara, přehled dramatizací a filmových a rozhlasových přepisů jeho knih a navrch pár publikací typu Orientace v krajině, Uzlování, Dřevěné stavby – svazek Stany s podsadou, Říční biosystémy a Ze života bobrů, cestou domů si pustím ve volkmenu Když jde malý bobr spát, z budky ještě zavolám Foglarovým dědicům a poptám se na jejich vnímání smyslu Jaroslavova díla, učiním několik dobrých skutků, pomodlím se, vběhnu do pokoje, popadnu Hochy a nahlas a pečlivě si přečtu tiráž.

Tuto záležitost jsem tedy pochopil, ale jinak nevím, jestli na to mám, jestli ze mě bude opravdu člověk schopný si knihy vážit a číst nejen ji, ale i o ní. Mám něco v sobě, co mě neustále nutí se smát. Každou chvilku zaslechnu jméno, slůvko, cokoli, a už mám na krajíčku. Ne máslíčko. Smíšek!

Minulý týden jsme si zase nadatlovali nějaký bibliografický údaj a pak nám pan učitel povídá:

„Tuto přednášku věnoval Šalda svému bratrovi k narozeninám…"

Škytl jsem. Polkl. To mi obvykle stačí. Jsem ve škole, ne na hřišti, jak říkávali mí dřívější pedagozi. Teď to ale nezabralo. Přehrál jsem si tu větu ještě jednou a rozškytal se už docela znatelně. Dal jsem dlaň před pusu a vyprskl. Pak jsem se sehnul pod stůl a nezadržitelně se rozřehtal. Seminář ztichl, místy se taky poškytávalo, ale to kvůli mně.

„Promiňte, Jene, ale co vás takto vyřadilo ze spolupráce se zbytkem semináře?"

Pan učitel se neptal zrovna dobrácky. Bylo na bíle dni, že ho ruším.

Narovnám se, otřu krev, pot a slzy a mezi novými výbuchy se snažím vyartikulovat:

„Já jsem si – jenom – představil – že bych dal – svojí sestře – k narozeninám – přednášku!" Poslední slovo jsem už jen vypískl a opět se zhroutil pod úroveň stolní desky. Z pohledu pana učitele bylo zřejmé, že i já jsem tímto jaksi pod úroveň. Teď už se nás nepokrytě smálo víc, ti ostatní ale kvůli mně. Pan učitel je profík, nenechá se rozbourat, dodal jen několik sarkastických poznámek, společensky však zcela korektních, z nichž jsem bez nejmenšího náznaku urážky pochopil, že je jistý rozdíl mezi odbornou lingvoliterární úrovní mé adolescentní sestry a Šaldova dospělého předválečného bráchy.

Zvláštní je způsob, kterým nám pan učitel sděluje nové poznatky. Většina jeho vět začíná slovy „Jak je vám jistě dobře známo" nebo „Jak určitě víte z předchozí četby", za nimi pak následuje změť jmen, titulů a informací.

„Fundamentální studii k této problematice napsal vám dobře povědomý Viktor Šklovskij, kterého znáte spíše jako teoretika prózy…"